

Jan van den Noort

**Historisch onderzoek
naar de versterking
van de Molendijk
te Krimpen aan de Lek
na de watersnoodramp van 1953**

in opdracht van Van den Herik BV te Sliedrecht

Molendijk

U vroeg mij te onderzoeken of aanwijzingen te vinden zijn voor de grote hoeveelheden puin die u aantrof bij uw werkzaamheden ten behoeve van de dijkverzwaring van de Molendijk in Krimpen aan de Lek (hm 198.7-209).

Uw vraag komt voort uit de reactie van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard op de door u ingebrachte productie 12, waarbij het hoogheemraadschap stelt niet te begrijpen wat Van den Herik met de gevonden oude stukken zou willen bewijzen. Ik heb mij verdiept in het verleden aan de hand van de vraag of door of namens het Hoogheemraadschap Krimpenerwaard sedert 1950 werkzaamheden zijn uitgevoerd aan de buitenzijde van de Molendijk welke niet zijn aangegeven in het bestek en bijbehorende tekeningen voor de huidige werkzaamheden.

Het onderzoek gaat terug tot 1950 en concentreert zich op aanwijzingen. Of de gevonden aanwijzingen ook werkelijk betrekking hebben op genoemde grote hoeveelheden puin vergt nader onderzoek.

Conclusie

Het is zeer wel denkbaar dat het door Van den Herik aangetroffen puin afkomstig is van de dijkverzwaringen die in 1953 en eerder werden gerealiseerd. Het archiefonderzoek geeft verschillende aanwijzingen voor die bewering.

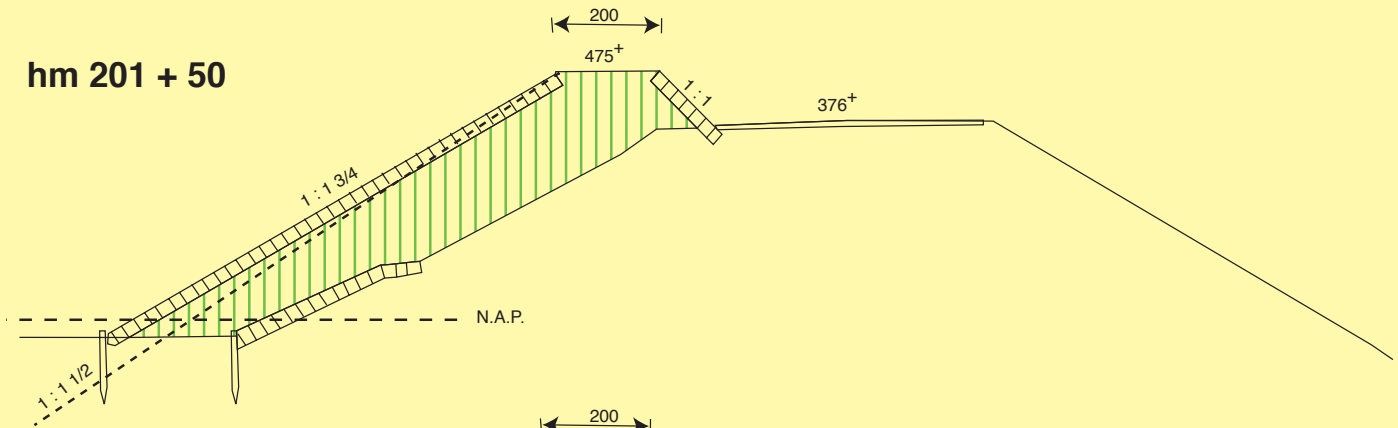
- De kaart die als productie 12 werd overgelegd, kon worden bevestigd.
- Bij de sluis Hendrik de Jong werden 'grote hoeveelheden grove puin' aangetroffen die daar vóór 1953 werden gedeponeerd.
- In 1953 is opnieuw op verschillende plaatsen tussen hm 198.7 en hm 209 puin aangebracht.

- Puin werd verwerkt in verzakkingen ten gevolge van uitgezakte glooiingen
- De mededeling 'Puin van watersnood opruimen en achter de perkoenen storten' bevestigt dat puin in de dijk is verwerkt, zij het dat voornamelijk geen duidelijkheid is over de exacte hoeveelheden en locatie.

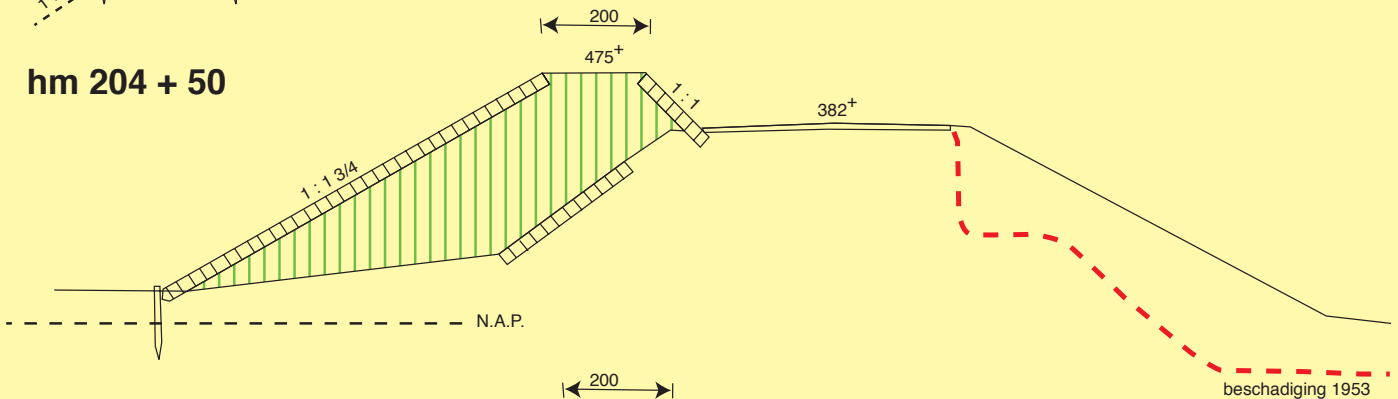
In het archief van Schieland en de Krimpenerwaard zijn door mij geen aanwijzingen aangetroffen dat dit puin in een later stadium is opgeruimd. In dat licht is het zeer wel denkbaar, dat dit puin bij de recente werkzaamheden door de aannemer werd aangetroffen.

Dijkverzwaring Molendijk Krimpen aan de Lek 1953⁵

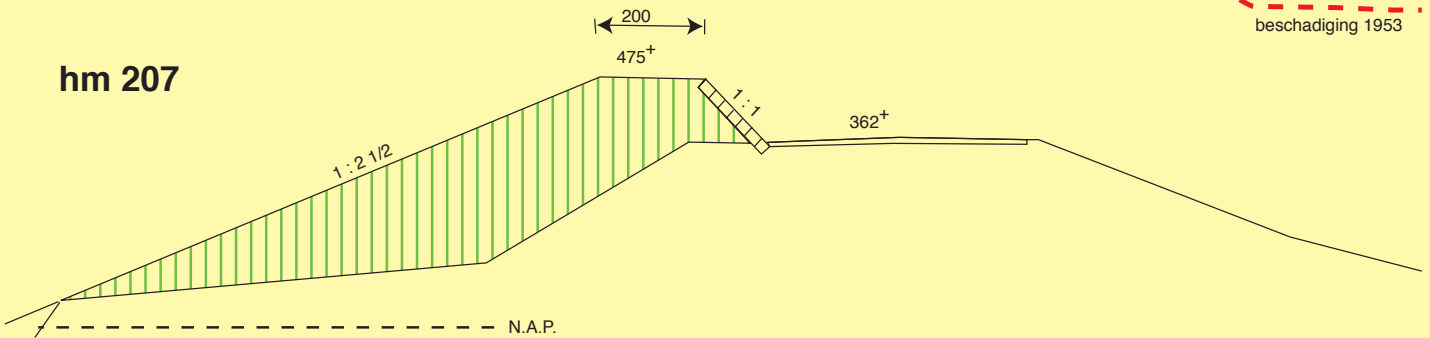
hm 201 + 50

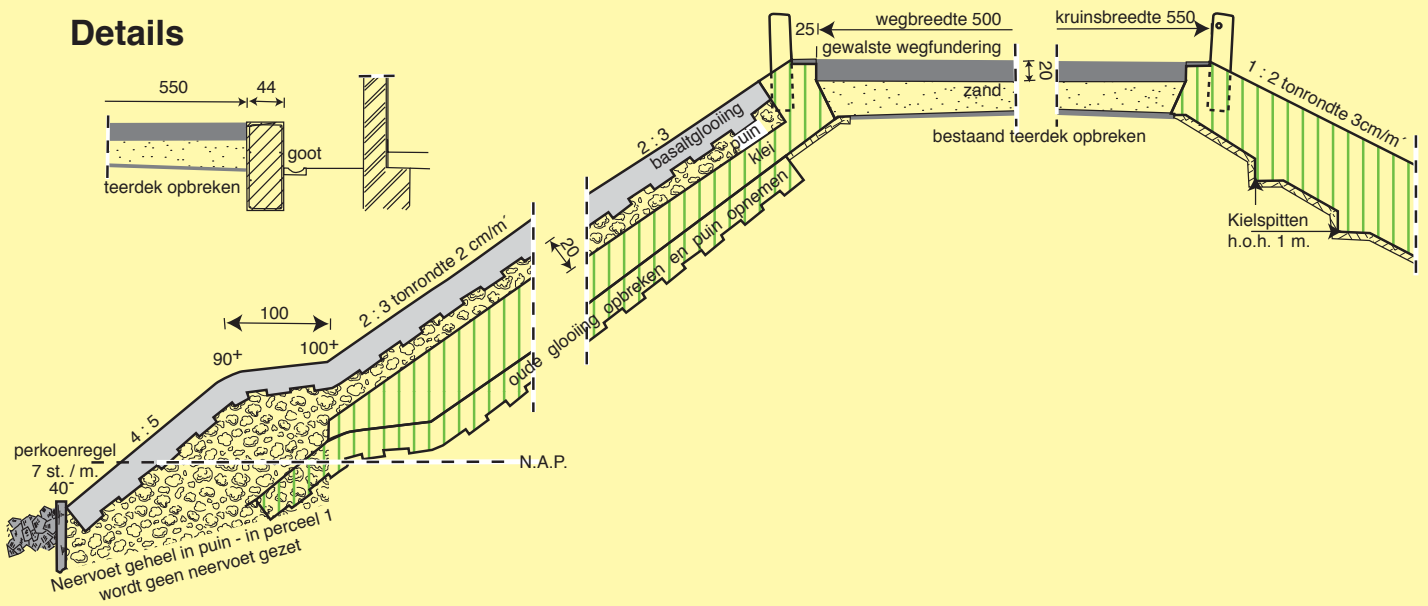
hm 204 + 50

hm 207

Details

Watersnoodramp en provisorisch herstel

Bij de Watersnoodramp van 1953 raakte de Molendijk ter hoogte van het Gemaal Hendrikus de Jong (hm 203-205) zwaar beschadigd, maar een doorbraak bleef uit (zie de foto hierboven en tekening hm 204+50 op de vorige bladzijde).¹ In de rampnacht werd alles wat voorhanden was aangewend tot behoud van de dijk: zandzakken, zakken graan, zakken cement, planken. Na afloop waren de dijken in de Krimpenerwaard een lang lint van chaotisch door de wind opgenomen en weer neergesmaakt hout, stenen, tonnen en alles wat los of niet vast genoeg zat.²

Het eerste herstel werd ter hand genomen door de firma P. Gouwens te Krimpen aan de Lek. Die verbond zich om meteen aan de slag te gaan, de tijdelijk aangebrachte aanvullingen op te ruimen en 'op aanwijzing' te verwerken, kielspitten te steken in de gaten van de afgekalfde kanten en aan te vullen met droge klei 'in lagen van ten hoogste 0,30 m ... en iedere laag afzonderlijk goed en vast aanstampen'.³

Het aanhalen van de taluds werd bij onderaannemer H. Zanen te Bergambacht ondergebracht. In juni 1953 stuurde hij een rekening voor levering van 259 kubieke meter puin voor het herstel van de Lekdijk. De firma Versluis te Bodegraven ontfermde zich over het 'walsen van de uitgevreten gaten aan de kanten ... waarvoor geschonken puin van de gemeente Utrecht en Leiden wordt gebruikt'.⁴

Dijkverzwaring 1953 - aanbesteding

Kort na dit provisorische herstel werd de dijkverzwaring van onder meer hm 197-209 (perceel 1, tweede dijkvak) aanbesteed. P. Gouwens was weliswaar de laagste inschrijver, maar naamgenoot D. Gouwens uit Krimpen aan den IJssel en Gebrs. De Man, te Ammerstol verwierven de opdracht omdat zij een alternatief voorstel voorlegden, met dien verstande 'dat geen grond verrekenbaar gesteld zal worden'. Alleen als de directie van bestek zou afwijken zou verrekening plaats vinden voor een vastgestelde prijs van f 4,- per kubieke meter grond.⁶

Ik resumeer enkele punten uit het bestek:⁷

Perceel 1, 2e dijkvak, hm 197 - 209 - lengte 1200 m

'Tegen het buitenbeloop van dit dijkvak moet een kade worden gemaakt. Hiertoe moet eerst de eventueel aanwezige glooiing worden opgenomen, alsmede de zich daaronder bevindende puin; daarna moeten kielspitten worden gestoken, waar nodig nieuwe perkoenpalen worden geslagen en laagsgewijze een kleikade worden gemaakt, welke geheel of gedeeltelijk met een basaltglooiing moet worden bezet. Een en ander volgens tekening en later aan te geven aanwijzingen door de Directie...'⁸

'Waar zulks wordt verlangd, moet de bestaande perkoenregel worden getrokken, De nieuwe perkoenregel wordt geslagen in rechte of flauw gebogen rijen en op hoogten zoals de tekeningen die aangeven: 7 stuks per meter lengte. Geen perkoenen mogen worden geslagen zonder dat de toezichthebende daarbij tegenwoordig is.

De stortsteen, welke komt te liggen tussen de nieuw aangebrachte perkoenregel en de bestaande moet worden opgenomen en vóór de nieuwe gestort. De aanvulling van de te maken neervoet moet geheel geschieden met puin.

Wanneer de steenglooiing is opgebroken, moet de daaronder aanwezige puin worden opgenomen en als blijkt, dat de puinlaag onder de steenglooiing, wanneer deze onder het vereiste profiel is gezet, dikker wordt dan 0,20 m, moet de overtollige puin worden weggenomen en daarvoor in de plaats klei worden aangebracht...

De door de directie aan te wijzen uitkomende steen, welke niet meer zal worden gezet, moet onder toezicht van de Directie voor de perkoenregel worden gestort. De aannemer is hierbij aansprakelijk voor het wegraken van basalt en levert de weggeraakte voor zijn rekening bij. Bij gebreke zal

dit geschieden door Besteders en de daaruit voortvloeiende kosten op zijn aanneemsom worden verhaald.’⁹

‘De puin moet de hardheid hebben van tenminste hardgrauw. De perkoenpalen zijn van gecreosoteerd dennenhout, lang 1.60 m en op 10 cm van het aardeinde moet de omtrek tenminste 0,30 cm zijn...

Opmeting van verrekenbare materialen zal als volgt geschieden... De perkoenpalen zullen in het werk worden geteld... De aanwijzing zal plaats hebben op Dinsdag 28 April 1953... Gouda, 1 mei 1953’ [gezegeld 7 mei 1953]¹⁰

Dijkverzwaring 1953 - uitvoering

Het opzichtersdagboek geeft een verslag van de werkzaamheden in 1953. Ik citeer daaruit enkele zaken.¹²

12 mei: Dam gemaakt voor Klaas de Jong.

13 mei: perceel 1, 2de dijkvak uitgezet, waarbij bleek dat bij de aangegeven helling van 1:1 $\frac{3}{4}$ voor de te maken steenglooiing technische moeilijkheden rezen, door de te grote diepte van de Bakkerskil. Hierdoor ontstond het voorstel de helling 1: 1½ te maken daar dit uitvoerbaar is. Hr. Zuidweg zal hierover advies inwinnen.

15 mei: dijkvak verder uitgezet. De helling 1: 1 ½ is door Hr. v. d. Veen goedgekeurd. Over 95 m zullen perkoenpalen van 2 m geslagen moeten worden.

16 mei: 2 dammen gemaakt voor Klaas de Jong.

28 mei: Puin van de Watersnood opruimen en achter de perkoenen storten.

30 mei: Begonnen met het slopen van de betonmuur in afrit van C. de jong. Puin achter perkoenen storten.

1-6: Puin van watersnood opruimen.

1-7: Nabij sluis Hendr. de Jong enige perkoenen lang 160 aan een plank geslagen i.v.m. de daar aanwezige grote hoeveelheid grove puin.

4 augustus: Nabij hm 209 een paar rijen stenen onderdoorgezet bij laag tij, nadat eerst het talud met puin bekleed was. Deze puin werd met de giek direct uit het schip op het beloop gelost.

*Staat van aanwijzingen en inlichtingen bij het bestek:*¹¹

3. In perceel 1 wordt geen neervoet gezet.
4. In de m² prijs voor 1m² steenglooiing zetten moet begrepen zijn de bijlevering van 0,20 m puin...
7. De neervoet moet geheel van puin worden gemaakt, te rekenen op 1/2 m³ puin per m’...
9. Getrokken perkoenpalen mogen niet worden herslagen.
10. Alleen in perceel 3 een gedeelte neervoet te maken.

7 augustus: Bij aardappelhandel Ooms een gedeelte van de beschoeiing bestaande uit verharde balen cement op laten ruimen.

9 september: Tussen hm 202-203. laag puin van ± 50 cm. gestort tegen grondbeloop tot ± hoogwater.

10 september: Puin tegen grondbeloop als boven tussen hm 202-203.

11 september: Opzetten van kaden tussen 202-203 om boven hoogwater te komen voortgezet.

28 september: Een gedeelte van de glooiing nabij hm 202 uitgekald.

1 oktober: Begonnen met het bijwerken van de uitgezakte glooiing.

6 oktober: Verzakking verder klaarmaken.

7 oktober: Verzakking. 2 man 6 uur.

8 oktober: Verzakking 1 man 5 uur.

9 oktober: Verzakking 5 man 4 uur...Bij de verzakking een enkele rij stenen onderdoorgezet.

10 oktober: Puin gelost in de verzakking.

12 oktober: Verzakking 4 man 5 ½ uur.

13 oktober: Gewerkt aan de verzakking 5 man 4 uur

14 oktober: Gewerkt aan de verzakking 1 man 8 ½ , 2 man 5 uur

15 oktober: 1 man 8 ½ uur verzakking

© Jan van den Noort,

Rotterdam, 18 september 2006

Noten

- 1 Beschadigingen Lek- en IJsseldijk tussen Lekkerkerk en Stolwijkersluis (Provinciale Waterstaat in Zuid-Holland 6 februari 1953); Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard 1937-1975, invnr. 491.
Schade ontstaan door storm 31 jan/1febr. 1953, kaart 24-7-1953 (arr. Rotterdamsche Waterweg, dienstkring Rotterdam); Nationaal Archief, Archief Rijkswaterstaat Directie Benedenrivieren, invnrs. 1399 en 2275.
- 2 G.P. van de Ven (red.), *In een waard vol wind en water, De geschiedenis van de waterhuishouding in de Krimpenerwaard* (Hilversum 2004), 173-199.
- 3 Vergadering van dijkgraaf en hoogheemraden van de Krimpenerwaard 3-2 en 4-2-1953; Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard 1937-1975, invnr. 9.
- 4 Ibidem 23-2-1953.
H. Zanen aan Hoogheemraadschap De Krimpenerwaard 6-6-1953; Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard 1937-1975, invnr. 491.
- 5 Beschadigingen Lek- en IJsseldijk tussen Lekkerkerk en Stolwijkersluis (Provinciale Waterstaat in Zuid-Holland 6 februari 1953); Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard 1937-1975, invnr. 491.
Bestek en voorwaarden waarnaar Dijkgraaf en Hoogheemraden van 'De Krimpenerwaard', publiek bij inschrijving zullen aanbesteden het maken van dijksverhogingen onder de gemeenten Krimpen a/d Lek, Krimpen a/d IJssel en Ouderkerk a/d IJssel en Gouderak in vier percelen, Aanbesteding vrijdag 1 mei 1953 (bestek no 3 Dienstjaar 1953), Ibidem, invnr. 493.
- 6 Vergadering van dijkgraaf en hoogheemraden van de Krimpenerwaard 1-5-1953, Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard 1937-1975, invnr. 9.
- 7 Bestek en voorwaarden waarnaar Dijkgraaf en Hoogheemraden van 'De Krimpenerwaard', publiek bij inschrijving zullen aanbesteden het maken van dijksverhogingen onder de gemeenten Krimpen a/d Lek, Krimpen a/d IJssel en Ouderkerk a/d IJssel en Gouderak in vier percelen, Aanbesteding vrijdag 1 mei 1953 (bestek no 3 Dienstjaar 1953), Archief Krimpenerwaard 1937-1975, nr. 493.
- 8 Ibidem, 1.
- 9 Ibidem, 7.
- 10 Ibidem, 10-11 en 14.
- 11 Staat van aanwijzingen en inlichtingen, behorende bij het bestek no. 3 voor het werk, dijksverhoging 1953. Gehouden op 28 april nabij hm paal 203 te Krimpen aan de Lek: Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard, invnr. 493.
- 12 Opzichters-dagboek, Werk: Dijksverhoging Krimpen a/d Lek - Krimpen a/d IJssel, perceel I en van perceel II, dijkvakken 1 + 2, 1953-1954, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Archief Krimpenerwaard 1937-1975, nr. 499. De aannemer voerde 3.365 ton stortpuin en 333 ton vlakpuin aan.

